

55 års kamp för Vetlandafamiljen

Andra avsnittet

LILLEMOR HOLMBERG

Journalist och konstnär

Som bestraffning för flera rymningar och för att ha "kidnappat" småsyskon som satts på barnhem sattes Lennart 1958 på **Lövsta ungdomsvårdsskola** i Sörmland. Han hade precis fyllt 12 år. Detta barn blev offer för jättestarka äldre ynglingar, som var intagna där. Det var riktiga gangsters, som gjort allvarliga brott. De drog ut Lennart i skogen och klädde upp honom. Anstaltens personal ingrep sällan. De försökte få honom att börja röka. När han vägrade tänkte de eld på en tändsticksask framför hans ögon. Ögonfransar och ögonbryn sveddes och ögonen bländades. Lennart bär alltid mörka glasögon utomhus.

I flera dagar fick Lennart ligga till sängs med en marterande tandvärk. Kinden svullnade upp oformligt av inflammation i en tand. Till slut begrep man att han måste skjutsas till tandläkare. Tandem måste direkt dras ut. Inflammationen visade sig ha trängt ner och angripit käkbenet. En mycket allvarlig sak.

Lennart kan inte minnas att det kom någon läkare eller kurator. Han hade ingenstans att klaga, då skulle han bara bli ännu värre behandlad. Det förstod han. Att springa för livet tills han hittade en bil att lifta med var hans enda räddning.

Någon yrkesutbildning fick Lennart aldrig av staten. Det enda man lärde honom var att springa. Därför fick han toppentider, när han som vuxen sprang **Stockholm Marathon** många gånger. Min mor och jag stod och hejade på honom vid Slussen.

Ren tortyr

Vakterna på Lövstaanstalten, de så kallade plitarna, slog Lennart med alla möjliga tillhyggen och med sina grova nävar mot huvudet så det blixtrade för ögonen. Lennart undrar hur de var rekryterade. Det var inte så noga på den tiden. Man undrar hur det är nu?

Plitarnas lördagsnöje var att efter de intagnas upphetsning i bastun knuffa in dem under en vidrigt iskall dusch under exakt två minuter. De stod med tidtagarur i handen och hånskrattade, när grabbarna vred sig och vrålade av smärta. Lennart försäkrar att 120 sekunder med sådan behandling är tortyr. Om det hänt några enstaka gånger. Men Lennart hölls kvar på Lövsta i cirka två år. Det gör att han tvingades att utstå ett hundra kallduschar.

Lennart och hans två år äldre bror med smeknamnet Putte var avfotograferade och efterlysta i hela landet. Om landfiskal och poliser fick korn på någon av dem satte de in en jakt i skogarna som efter fredlösta villebråd eller som om de var livsfarliga brottslingar, fastän deras enda brott var hemlängtan.

När poliserna kunde fånga in Lennart och koppla grepp på hans rygg, slog de honom som bara var ett barn besinningslöst med sina batonger och skrek: "*Slå ihjäl den tattarjäveln!*"

På rymmen

En gång räddade sig Lennart genom att som en skrämde hare göra en sidomanöver och korsa en kyrkogård, där han länge gömde sig bakom en gravsten.

När Lennart var på rymmen fick han livnära sig bäst han kunde. Försökte att inte snatta. Gick in i stugorna och bad att få klyva och bära in ved mot ett mål mat. Hade han tur kunde han också få en slant. Så köpte han brevpapper och kuvert, vykort, tvålar och kammar billigt och gick på gatorna och sålde med en smula förtjänst. Om det var vinter måste han få ihop till ett enkelt resanderum för att inte frysa ihjäl.

"**Vanliga människor kan inte tro**", säger Lennart, "**att allt jag gått igenom är sant,**

men det är absolut sanning. Jag har kvar märken på ryggen än av misshandeln. Det låter hemskt. Men i verkligheten var det hundra gånger värre. Det finns inte ord att beskriva våldet och de vilda hatiska känslor som uppstod i ens inre."

Det pris Lennart fick betala för varje rymning eller för något brott personalen hittat på var inlåsning i ett källarrum med en dörr utan handtag på insidan. Under godtycklig tid. Där kunde han liksom hans olyckskamrater stå och bulta och bulta utan att någon vakt brydde sig om det.

Eller också tvingades Lennart att ligga till sängs ett helt dygn. Det var särskilt plågsamt på sommaren, när han utanför fönstret hörde de andra grabbarna spela fotboll.

Julklappar till barnen sändes tillbaka till modern

Mamma Ingeborg sökte i början upp sina minsta på barnhemmen i Småland och gjorde också fritagningsförsök. Det dröjde då inte länge förrän barnavårdsnämnden förbjöd all kontakt mellan de små barnen och föräldrarna. *Barnens vistelseorter hemligstämplades i nästan elva år.*

I sin förtvivlan sände modern julkort och julklappar till barnen via barnavårdsnämnden, men nämnden skickade hjärtlöst tillbaka dem till henne.

"Ett hems undergång i Folkhemmet"

Ett år efter dråpslaget mot Vetlandafamiljen – 1958 – skrev jag debattartikeln "*Ett hems undergång i Folkhemmet*". Den publicerades i bokförlaget **Natur och Kul-**

turs tidskrift **Samtid och Framtid** (4/1958). Den hade en efterskrift av den ansedde juridikprofessorn **Halvar GF Sundberg**. Denne konstaterade:

”De former i vilka dessa frihetsberövanden och frihetsinskränkningar få ske, äro oförenliga med ens blygsamma rättssäkerhetsanspråk. De äro memellertid ett av många uttryck för den likgiltighet för enskild rätt, frihet och egendom, som inträngde i lagstiftning och förvaltning i vårt land under första världskrigets krigslagstiftning och som under de nuvarande makthavarna starkt tilltagit.”

Varför hejdade sig inte Barnavårdsnämnden i den upptrappade striden?

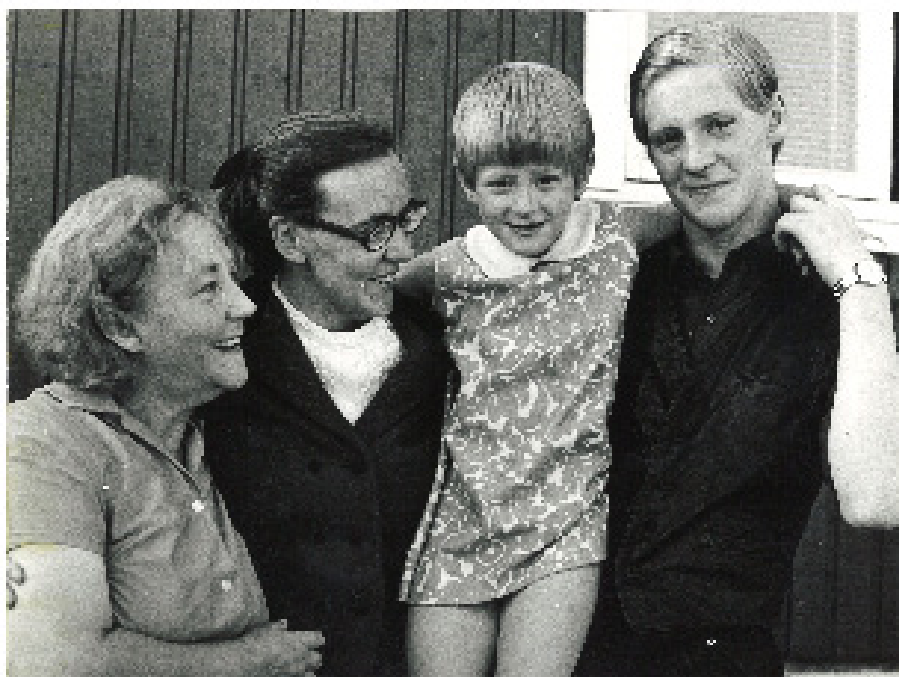
Ledarskribenter i alla läger frågade sig varför barnavårdsnämnden inte hejdade sig i den upptrappade striden? Frågan ställdes av **Armas Sastamoinen** i syndikalistiska **Arbetaren** och av **Stig Ahlgren** i **Veckojournalen**.

Jag fick så många vänner och understödjare – till och med den väldige **Vilhelm Moberg**, utvandrareposets författare. Han höll just den här tiden på att gräva i *”Rättsrötan i Konungariket Sverige”*. Det gällde en rad skandalösa *”affärer”* som **Unman- och Sellingaffärerna**, där rättsvidrig inspärning på sinnessjukhus för att skydda höga män i samhället var ett hemskt exempel på de administrativa övergreppen.

Andra författare som **Sara Lidman**, **Ivar Lo-Johansson** och **Åke Wassberg** skrev under min petition till JO, som stöddes av den medkännande advokaten **Lars Wassberg** i Norrköping, dit Vetlandafamiljen flyttat. Ivar Lo sände blommor till Vetlandafaderns begravning 1962.

Men först och främst stod min mor **Margit Holmberg** med sitt klartänkta huvud och goda hjärta bakom mina skrivelser och aktioner i alla år. Hon var också en ängel för Lennart och hans bror under deras rymningar och permissioner. De fick kortfristiga andhämtningar i vårt hem. Polisen såg då genom fingrarna. Alla dessa idealister bör ihågkommas och äras postumt!

Jag har som journalistveteran fått tillträde till presskonferenserna på **Rosenbad** angående vanvården och församlingarna inom samhällsvården under åren 1920 – 1980. Jag har då överlämnat en stor del av mina forna och nya debattartiklar, uttalanden och foton till barn- och äldreminister

En glädjens dag. Mor Ingeborg återförenas med ett av sina barn – Samuel – vars uppväxt hon dock inte fick uppleva. I mitten Lillemor Holmberg och ett av de två barn – Rosmari – som Ingeborg födde efter tillslaget 1957 och som hon inte framtogs. Bilden togs 1968 – dvs 11 år efter tillslaget.

Blomqvistbarnen

Det är nu 55 år sedan en från Jönköping förstärkt polisstyrka slog in dörrarna till familjen Blomqvist bostad invid Stora Torget i Vetlanda och med stor brutalitet grep de åtta Blomqvistbarnen - Monica 14 år, Rolf 12 år, Lennart 11 år, Lars 8 år, Inga 7 år, Samuel 5 år, Birgitta 4 år och Gun-Inger 1 ½ år - som sedan skingrades utan möjlighet till kontakt vare sig sinsemellan eller med föräldrarna. De julklappar som föräldrarna önskade få förmedlade genom Barnavårdsnämnden skickades tillbaka. Bara ett exempel på den förnedring denna familj, som utmärkte sig genom en osedvanligt stark sammanhållning, utsattes för.

Äldsta barnet Monica är det av barnen, som har de tydligaste minnesbilderna av den traumatiska händelsen. Hon har berättat hur poliserna jagade fram alla åtta barnen ur sina gömslen och slet med sig dem till de framkörda polisbilarna. Det var tidig morgon och de fick inte ens sätta på sig sina kläder. Själv hade hon bara trosor, när hon greps och tvingades bort ifrån sitt föräldrahem. De yngsta barnen var helt nakna. Mamma Ingeborg fick ett nervsammanbrott och fick föras bort i en av de ambulanser som var framkörda. Farmodern som krampaktigt höll yngsta barnet i sin famn fick armarna uppbrutna på ryggen.

Det Monica minns och nu 55 år senare berättar om framstår som rena krigsscener. Hon minns också hur Stora Torget var fyllt med skådelystna.

Den 3 november i år fyllde Monica 70 år och väntar fortfarande på den gottgörelse, som den av Regeringen den 21 juni 2006 – för således för mer än 6 år sedan! - tillkallade Vanvårdsutredningen ställt i utsikt.

Maria Larsson (kd) och före generaldirektören **Kerstin Wigzell**, som – såvitt jag kan bedöma – på ett utmärkt sätt genomförde **Upprättelseutredningen**.

Födde två nya barn

Vetlandamodern tyckte att det blev tomt

och tyst i stugan, när hon så abrupt blev frånryckt alla sina barn. Inga spädbarnsskrik, inget stoj och spring, ingen stortvätt, inga glada barnaskratt och ingen läxläsning vid köksbordet. Nu hade hon inte heller farmor som hjälp och sällskap. Farmor hade blivit nedbruten av hårt arbete och alla skräckupplevelser. Hon måste in på ålderdomshem, där hon dog.

Ingeborg Blomqvist grubblade sig förärvad över hur hennes minsta barn kunde ha det. Denna kvinna hade på gammaldags vis tagit emot *“de barn Gud gett henne”*. Hon hade ännu mycket av sin urkraft och småländska sisu. Hon lät naturen har sin gång och födde – liksom på trots mot barnavårdsnämnden – ytterligare två barn med sin **Josef**. De barnen vågade sig myndigheterna inte på.

De sista årtiondena av sin levnad föll hon dock ihop. Grät och grät dagarna i ända. Skrek i sömnen av mardrömmar.

Lennart menar att bland de värsta brotten samhället begått mot honom är att behöva se hur hans älskade, duktiga, glada och starka mor bröts ner och att hans kämpande föräldrar stämplats av myndigheterna som undermåliga att ta hand om sina barn.

ORIGO-intervjuen och genombrottet

År 1967 hade jag arbetat tio år med Vetlandafallet prallellt med heltidstjänst på **TT i Stockholm**. Jag blev då intervjuad av den rakryggade publicisten **Jan Gillberg** i hans tidskrift **ORIGO** (4/1967). Jag minns bilden av hans *“redaktionskatt”*, som tassade omkring i kanslihuset och riksdagskaféet och smyglyssnade på riksdagsgubbarnas samtal på **Erlanders** och **Strängs** tid.

Numera driver Gillberg en lika strong tidskrift – **DSM** – som står för **Debatt, Sanningssökande, Mediakritik**. Till min stora glädje är Jan Gillberg med här på symposiet och skall efter mig hålla ett föredrag med titeln **Mörkläggarlandet**, som har en viss anknytning till **Vetlandafallet**.

Det skulle dröja ännu ett år – till 1968 – innan min aktion ledde till att Vetlandamodern fick laglig rätt att återknyta kontakten med de barn, som ännu var förvisade. Åren hade gått och de var nu fem stycken. De tre äldsta hade uppnått myndig ålder. Nyheten att min aktion antligen lyckats uppe i **Regeringsrätten** spred sig genom min ställning på TT till hela landet. Ingeborg Blomqvist och ett par av barnen stod på en mängd löpsedlar och förstasidor tillsammans med mig onsdagen den 3 juli 1968.

Men det kom malört i glädjebägaren. Elva år är en mycket lång tid för ett litet barn att vara totalt avskuret från sina biologiska föräldrar. Nu var barnen halv-vuxna. Kanske hade de i sina nya miljöer fått höra mycket förtal om föräldrarna. Det visade sig att de kände sig främmande

för föräldrar och syskon. De kunde inte minnas sin mor. Det blev klen kontakt. Och de två barn som mot slutet hade fötts i frihet drar sig ifrån de åtta tvångsomhändertagna barnen, som det varit så mycket rabalder om.

Barnavårdsnämnden hade ändå till sist lyckats i sitt onda uppsåt att med våld splittra en sammansvetsad familj, vars rikedom var många barn, något som också blev deras fall.

Ny lång väntan

Nu har en ny lång väntan inträtt. Väntan på att kunna skicka in ansökan om det skadestånd, som ställts i utsikt. Under denna väntan har Lennart erinrat sig en lång rad för myndigheterna graverande saker, som inte kom med, när han för fem år sedan interbjuaades på **Socialdepartementet**.

Nyligen kunde han bland annat berätta för mig, att han 1951 i väntan på en ledig plats på en ungdomsvårdsskola i fyra dygn blev inlåst i en cell på det gamla häktet på **Norrköpingsfängelset**. Där fick han i rastgården promenera tillsammans med den beryktade **Olle Möller** och andra mördare. *“Stackars pojke, hur har de kunnat ta hit dig, som ingenting gjort?”*, sa fängvaktarna.

En liten hjälte

Jag vill avsluta återgivandet av mitt föredrag vid **NKMR:s Synposium 2012** i Göteborg med den kanske mest gripande händelsen i dramat om **Barnen Blomqvists hemlängtan**.

Det var när 11-årige Lennart hjältemodigt flydde en hel natt hem till Småland från ett barnhem uppe i Stockholm. En tant

och farbror från barnavårdsnämnden hade lurat in honom i sin bil för transport till ett rymningssäkert ställe. När Lennart förstod att han gått i en fälla, tänkte han: *“Det går väl bilar från Stockholm också!”*

Så fort han fått dricka choklad vid framkomsten till barnhemmet sprang han i ett obehagat ögonblick i rasande fart ut till vägen och hade turen att få lift till Stockholm. Riktigt var han blev avsläppt minns han inte, men han gick och gick och stod till sist övergiven och gråtande på Västerbron med den svindlande utsikten över huvudstaden med alla lyktor tända. En liten oskuldsfull parvel som aldrig varit utanför Småland. Han tog sig till en korggubbe och fick en gratis varm korg, när han frågade efter utfarten till Södertälje.

Hur han tog sig dit begriper han inte idag. *“Jag har kommit ifrån mina föräldrar och vi har ingen telefon hemma”*, sa han till bilister som stannade när han vinkade. Men de skulle åt andra håll. Klockan gick på 12 och mörkret hade fallit på. Till slut tog en långträdare, som skulle mot Smålandshållet upp honom. Så småningom blev Lennart avsläppt på en sidoväg. Det var nu mitt i natten. Det såg hopplöst ut. Efter en evig väntan med klappande hjärta såg han billyktor som dök upp i mörkret och hade tur att få åka sista stycket. Allra sista biten fick han trava. Han hade inte fått en blund på hela natten och alla hans nerver i hans lilla kropp var på bristningsgränsen. När familjens hund kom emot honom och viftade med svansen, förstod han att han var hemma och segnade ner på hemmets tröskel.

När han vaknade låg han i farmors säng och det blixtrade så konstigt kring sängen. Han var efterlyst av polisen i hela Sverige. En rad journalister och pressfotografer omringade honom. Han var dagens hjälte för tidningarna.

Men vad kunde inte ha hänt honom den där natten?

**Statens skadestånd till
VANVÅRDSBARNEN
låter vänta på sig**

Se vidare sid 29